

ხარისხის უზრუნველყოფის მექანიზმები უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში

Mechanisms of Quality Assurance in Higher Education Institutions

ნონა ზუმბაძე

ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურის უფროსი
საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი სეუ
n.zumbadze@seu.edu.ge

Nona Zumbadze

Head of Quality Assurance Department
Georgian National University SEU
n.zumbadze@seu.edu.ge

Abstract

Quality assurance is a new service in the higher education system of Georgia. At present, all higher education institutions have a Quality Assurance Office, which elevates about facilitation of the formation of internal mechanisms for quality assurance in educational institutions, implementation of external mechanisms and their further improvement.

Higher education institution is obliged to give the student a high-grade education and the Quality Assurance Office is obliged to support the constant development of teaching and learning quality, to make up the correct, reliable and valid assessment criteria of the learning process, timely monitoring academic staff, evaluate the progress of study process, promote staff development, and inculcate modern teaching/learning techniques, it should cooperate with structural units and care for eradication of defects.

Keywords: Quality of Teaching, Evaluation of Teaching, Monitoring of Teaching.

ქვეყნის მდგრადი ეკონომიკური განვითარება მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული უმაღლესი განათლების ხარისხზე. აქედან გამომდინარე, უმაღლესი განათლების სტაბილური სისტემისა და სამეცნიერო სფეროს განვითარება სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიაში ერთ-ერთ პრიორიტეტულ საკითხად არის განსაზღვრული. სტრატეგიის თანახმად, სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს უმაღლესი განათლების სისტემის საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობა, მუდმივად იზრუნოს მისი ხარისხის

განვითარებაზე და მოამზადოს ეროვნულ და საერთაშორისო ბაზრისთვის კონკურენტუნარიანი ახალგაზრდები.

საქართველოს უმაღლესი გაანთლების სისტემაში ხარისხის უზრუნველყოფა შედარებით ახალი სამსახურია. ამჟამად, ყველა უმაღლეს საგანმანათლებლო აქვს ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახური, მაგრამ საინტერესოა, რას მიაღწიეს მათ არსებობის მანძილზე და როგორ უზრუნველყვეს ამ სამსახურებმა სწავლებისა და კვლევის ხარისხი.

ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახური ზრუნავს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში გაანთლების ხარისხის უზრუნველყოფის შიდა მექანიზმების ფორმირების ხელშეწყობაზე, გარე მექანიზმების განხორციელებასა და მათ შემდგომ სრულყოფაზე.

უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულება ვალდებულია სტუდენტს მისცეს ხარისხიანი გაანთლება და ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახური ვალდებულია ხელი შეუწყოს სწავლებისა და სწავლის ხარისხის მუდმივ განვითარებას, შეადგინოს სწორი, სანდო და ვალიდური სასწავლო პროცესის შეფასების კრიტერიუმები, დროულად ახერხებდეს აკადემიური პერსონალის მონიტორინგს, აფასებდეს სასწავლო პროცესის მიმდინარეობას, ხელს უწყობდეს თანამშრომლების განვითარებას და სწავლა-სწავლების თანამედროვე მეთოდებს დანერგვას, ის უნდა თანამშრომლობდეს სტრუქტურულ ერთეულებთან და ზრუნავდეს ნაკლოვანი მხარეების გაუმჯობესებაზე.

ხარისხის უზრუნველყოფა ვალდებულია უზრუნველყოს, ისეთი სასწავლო გარემოს ჩამოყალიბება, სადაც სწავლის შესაძლებლობები, საშუალებები, პროგრამის შინაარსი დასახულ მიზანთან იქნება შესაბამისობაში. ხარისხის უზრუნველყოფა რეკომენდაციებს უნდა აწვდიდეს როგორც აკადემიურ ისე ადმინისტრაციულ პერსონალს სასწავლო პროცესის ხარისხის გაუმჯობესებასთან დაკავშირებით.

უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის უზრუნველყოფა მუდმივი პროცესია და ყველა დაინტერესებული მხარის აქტიური მონაწილეობით უნდა განხორციელდეს. თუმცა აქაც არის პრობლემა, რადგანაც ხარისხის შიდა უზრუნველყოფა ვალდებულია ფორმალური მხარეები შეასრულოს, თუნდაც დოკუმენტების შემოწმება და ნაკლები დრო რჩება რეალური შედეგების შესამოწმებლად, რაც იწვევს ხარისხის შემცირებას.

უნივერსიტეტების ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურებს აქვთ თავისი სტრატეგია, რომელიც მთლიანად უნივერსიტეტის მისიასთან არის შეთანხმებული და მოიცავს ძირითად სამოქმედო გეგმას, მიზნების და ამოცანების, შეფასების ინდიკატორების და წყაროების განსაზღვრას.

ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურების ერთ-ერთ ძირითად ფუნქციას წარმოადგენს პროგრამების შეფასება, რომლის შესრულებაში აქტიურად თანამშრომლობენ პროგრამის ხელმძღვანელებთან, აკადემიურ პერსონალთან, სტუდენტებთან და დამსაქმებლებთან. პროგრამების შეფასებას ძირითადად ახორციელებენ კითხვარების საშუალებით და ანალიზის საფუძველზე გეგმავენ პროგრამის გაუმჯობესების ღონისძიებებს.

უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურის საქმიანობაში შედის უნივერსიტეტის პირობების და რესურსების შესაბამისობის შეფასება არსებულ პროგრამებთან. ამასთან, უნივერსიტეტის პირობების და რესურსების შეფასების საფუძველზე, შეიმუშავენ რეკომენდაციებს, რომელთა შესრულება და ზედმიწევნით განხორციელება გარკვეულ სიძნელეებთან არის დაკავშირებული.

ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახური ხელს უწყობს პროფესორ-მასწავლებლებს აკადემიური საქმიანობის განხორციელებაში. სილაბუსების, კურიკულუმების ცვლილებების პროცესში ჩართვა პროფესორების დამატებით ძალისხმევას მითხოვს, მაგრამ ხარისხის

სამსახურების დახმარებით ხდება მათი დახმარება, ცვლილებების განხორციელება და შედეგი დამაკმაყოფილებელი ხდება ორივე მხარისთვის.

საგანმანათლებლო სისტემაში სწრაფი ცვლილებებიდან გამომდინარე, მართვაში, ზოგად მეჯემენტში, თუ კონკრეტულ უნივერსიტეტთან მიმართებაში, ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურსაც სტრატეგიები მეტ-ნაკლებად იცვლება. პროფესორთა უმეტესობა უკმაყოფილოა იმით, რომ ბევრი შრომა უწევთ სილაბუსებზე და ხშირად უწევთ მათში ცვლილებების შეტანა, რაც დამატებით სირთულეებს ქმნის. ამის გამო, პროფესორებს ხანდახან შვებულების პერიოდშიც უწევთ მუშაობა. პროფესორთა ნაწილს ესმის, რომ სილაბუსის შეცვლა სწავლის მიმდინარეობის დროს არ არის სწორი.

აკადემიური პერსონალის შეფასება არის ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურების ერთ-ერთი სტრატეგიული ფუნქცია, რაც აქტიურად ტარდება სტუდენტების გამოკითხვების მეშვეობით, თუმცა არ არსებობს კოლეგების მიერ აკადემიური პერსონალის შეფასების პრაქტიკა. აკადემიური პერსონალის შეფასების მთავარი მიზანი არის სწავლის ხარისხის ამაღლება და ლექტორების აკადემიური განვითარებისთვის ხელშეწყობა. თუმცა, ამასთან ერთად, აკადემიური პერსონალის განვითარებისთვის მნიშვნელოვანია ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურების აქტიური მონაწილეობა, მათი მხარდაჭერა სხვადასხვა კონფერენციასა და საერთაშორისო მოხილობის განხორციელებაში, აგრეთვე სიახლეებზე საინფორმაციო შეხვედრებისა და ტრენინგების ორგანიზება. ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურის ფუნქცია, ყველა უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებაში უნდა იყოს აკადემიური პერსონალის მიმართ რეკომენდაციის მიმცემი, აზრთა შეჯერება უნდა ხდებოდეს მოლაპარაკების, შეხვედრებისა და ურთიერთშეთანხმების გზით.

სტუდენტების აკადემიური მოსწრების მონიტორინგი, რომელიც შეიძლება განხორციელდეს უწყისების განხილვით და რეიტინგების დადგენით, არის ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურის ფუნქცია, თუმცა ძირითადი ნაწილი აღნიშნულ ფუნქციას ახორციელებს, როგორც მის ერთ-ერთ მოვალეობას. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ იმ უნივერსიტეტებში, სადაც ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურები ახორციელებენ სტუდენტების აკადემიური მოსწრების მონიტორინგს, ეს მაინც უფრო ფორმალურ სახეს ატარებს, ვიდრე შინაარსობრივს. არ ხდება სტუდენტების აკადემიურ მოსწრების მონიტორინგის მიზნობრივად, ფუნქციონალურად გამოყენება. სწავლის და სწავლების ხარისხის ამაღლებაზე მიმართული კონკრეტული ღონისძიებების დაგეგმვა და გატარება. უნივერსიტეტებში სტუდენტების აკადემიური მოსწრების მონიტორინგი ხორციელდება, როგორც ერთ-ერთი აუცილებელი, მაგრამ ფორმალური მოვალეობა, რომლის მნიშვნელობა და შესაძლო დანიშნულება არ არის კარგად გაცნობიერებული. სტუდენტების აკადემიური მოსწრების მონიტორინგისათვის ძირითადად იყენებენ შეფასების ელექტრონულ სისტემას.

თითქმის ყველა უნივერსიტეტის ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახური გარკვეული ხარისხით ასრულებს სტუდენტთა მობილობის და კრედიტების აღიარების ფუნქციას. ისინი ჩართულები არიან სტუდენტის გარე და შიდა მობილობის პროცესების განხორციელებაში ან ასრულებენ რეკომენდატორის ფუნქციას შესაბამისი ფაკულტეტის დეკანთან შეთანხმებით.

აღსანიშნავია, რომ ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურების წარმომადგენლების მიერ დანახული პრობლემები მნიშვნელოვანი მრავალფეროვნებით ხასიათდება. რაც შესაძლოა იმით აიხსნას, რომ თავისთავად ყველა უნივერსიტეტს სპეციფიური პრობლემები აქვს. ამიტომ აუცილებელია უნივერსიტეტებს შორის თანამშრომლობა,

გამოცდილების, შეხედულებების, მოსაზრებების მუდმივი გაცვლა და გაზიარება.

უმაღლეს სასწავლებლებს უნდა ჰქონდეთ შესაბამისი სტრატეგიები და პროცედურები, რათა მათი პროგრამების და დიპლომების ხარისხი უზრუნველყოფილი იყოს. მათ უნდა იზრუნონ, შეიმუშავონ და განავითარონ ხარისხის უწყვეტი გაუმჯობესების სტრატეგია. ყველაფერს ერთად, პროცედურებს და სტრატეგიებს უნდა გააჩნდეთ ოფიციალური სტატუსი და საჯარო უნდა იყოს. ასევე მასში უნდა მონაწილეობდნენ სტუდენტები და სხვა დაინტერესებული მხარე. მნიშვნელოვანია გამართული იყოს საინფორმაციო სისტემა და ინფორმაციის საჯაროობა.

ხარისხის გარე უზრუნველყოფა უნდა ითვალისწინებდეს შიდა ხარისხის პროცედურების ეფექტურობას. პროცესები თანმიმდევრულად უნდა იქნეს შემუშავებული და გადაწყვეტილების მიღების კრიტერიუმები ობიექტურად უნდა იქნეს გამოყენებული. უნდა მოხდეს პროცესების მიზანმიმართულება, რათა პროცესების მიზნების შესაბამისობა მოხდეს ამოცანის მიღწევებთან. შემუშავებული რეკომენდაციები უნდა იყოს განმავითარებელი და არ უნდა ატარებდეს სადამსჯელო ხასიათს. ასევე უნდა იქნეს განსაზღვრული შემდგომი განვითარების პროცედურები, რომელიც თანმიმდევრულად განხორციელდება და მოხდეს პერიოდული შემოწმება.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის ხარისხის უზრუნველყოფის სტანდარტები და სახელმძღვანელო პრინციპები ESG, 2015
2. უმაღლესი განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის გარე მექანიზმები. თბ.; 2016

3. ხარისხის გაუმჯობესების მდგომარეობა საქართველოში - მიღწევები და პრობლემები. თბ.; 2010
4. უმაღლესი განათლებისა და მეცნიერების სტრატეგიული განვითარება საქართველოში. თბ., 2013.